

Aluehallintovirasto
Regionförvaltningsverket
Regional State Administrative Agency

Perusoikeudet ja kirjaston käytösäännöt

Kirjastot kansalaisvapauksien turvaajana
Tieteiden talo 4.12.2012

Perusoikeudet

- Valtiosäännön perusarvot: ihmisarvon loukkaamattomuus ja yksilön vapaus ja oikeudet sekä oikeudenmukaisuuden edistäminen yhteiskunnassa.
- Yksilön oikeuksien ja vapauden turvaaminen perustuslaissa korostaa perusoikeuksien keskeistä asemaa valtiosäännössä
- Yksilölle kuuluvia ”perustavanlaatuisia oikeuksia”
  - Hierarkkinen ylemmänasteisuus: perusoikeudet on turvattu perustuslaissa, korotettu lainvoima, erityinen pysyvyys, rajoittaminen vain lailla
  - Perusoikeusmyönteinen tulkinta laintulkinnan lähtökohtana tuomioistuimissa ja hallintoviranomaisissa

Voiko yksilö suostumuksellaan luopua perusoikeuksistaan?

- Periaatteessa kyllä, mutta vain rajoitetusti:
  - Ei voi ulottua ainakaan perusoikeuksiin kokonaisuudessaan
  - Ei yksittäisenkään perusoikeuden ytimeen niin, että perusoikeuden sisältö kovertuisi tyhjäksi
  - Ajallisesti rajoitettu
- Suostumuksen oltava aidosti vapaaehtoinen eli ei saa perustua esimerkiksi suostumuksen antajan alisteiseen asemaan
  - ➔ Kirjaston käyttösääntöihin sitoutumalla suostumusta ei voi antaa Kirjaston tehtävää ajatellen suostumuksen hankkimista ei voine muutenkaan pitää perusteltuna

Perusoikeudet kirjaston toiminnassa

1. Perusoikeuksien turvaaminen
2. Oikeus sivistykseen
3. Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin
4. Yhdenvertaisuus
5. Henkilökohtainen koskemattomuus
6. Yksityiselämän suoja
7. Sananvapaus ja julkisuus
8. Oikeusturva

Sivistykselliset perusoikeudet

- Perustuslain 16 § 2: Julkisen vallan on turvattava sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä
- KirjastoL 2 § 1: Kirjastojen kirjasto- ja tietopalvelujen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen, jatkuvaan tietojen, taitojen ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseen, kansainvälistymiseen sekä elinikäiseen oppimiseen

Hyvän hallinnon perusteet

1. Hallinnon oikeusperiaatteet:

- Tasapuolisuus
- Suhteellisuus
- Tarkoitussidonnaisuus
- puolueettomuus
- luottamuksensuoja

2. Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus

3. Neuvontavelvollisuus

4. Hyvän kielenkäytön vaatimus

Kirjaston asiakkaiden oikeuksien rajoittaminen

- Perustuttava lakiin
- Ei lainvastaisia rajoituksia
- Kirjastolain 10 § :
- Kirjastolla voi olla käytösäännöt, joissa on määräyksiä kirjaston käytöstä sekä kirjaston käyttäjien oikeuksista ja velvollisuuksista
- Käytösääntöjen rikkomisesta peritään kunnan päättämät maksut, joiden tulee olla kohtuulliset suhteessa käytösääntöjen rikkomiseen

Käytösäännöt

- Riittävän yksityiskohtaiset käyttäjien oikeuksien ja velvollisuuksien näkökulmasta, ennustettavuus
- Perusoikeuksia ei saa rajoittaa, ei muutenkaan ristiriidassa lain kanssa
- Hallinnon oikeusperiaatteet
- Selkeä, asiallinen ja ymmärrettävä kieli
- Tiedottaminen käytösäännöistä